

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI PUL MABLAG'LARI BILAN TA'MINLANGANLIK DARAJASINI OSHIRISH YO'LLARI

Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich

*Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti
"Biznes boshqaruvi va moliya" kafedrası katta o'qituvchisi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida moliyaviy resurslar bilan ta'minlanganlikning hozirgi holati tahlil qilinib, ularni oshirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Asosiy e'tibor tijorat banklari, kapital bozori, investitsiyalar va davlat moliyaviy siyosati orqali iqtisodiyotni moliyalashtirishni kengaytirishga qaratilgan. Xalqaro tajribalar misolida O'zbekistonda qo'llash mumkin bo'lgan samarali mexanizmlar asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: pul mablag'lari, moliyaviy resurslar, bank tizimi, kapital bozori, investitsiyalar, moliyalashtirish, iqtisodiy o'sish.

Abstract. This article analyzes the current state of financial resource availability in the economy of Uzbekistan and examines ways to increase them. The main focus is on expanding the financing of the economy through commercial banks, the capital market, investments, and state fiscal policy. Based on international experience, effective mechanisms applicable in Uzbekistan are substantiated.

Keywords: cash funds, financial resources, banking system, capital market, investments, financing, economic growth.

Аннотация. В данной статье анализируется текущее состояние обеспеченности экономики Узбекистана финансовыми ресурсами и рассматриваются пути их увеличения. Основное внимание уделено расширению финансирования экономики через коммерческие банки, рынок капитала, инвестиции и государственную финансовую политику. На основе международного опыта обоснованы эффективные механизмы, которые могут быть применены в Узбекистане.

Ключевые слова: денежные средства, финансовые ресурсы, банковская система, рынок капитала, инвестиции, финансирование, экономический рост.

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiyotning barqaror va jadal rivojlanishi moliyaviy resurslar bilan yetarli darajada ta'minlanganlikka bevosita bog'liqdir. Pul mablag'larining yetishmasligi tadbirkorlik faoliyatining kengayishiga, sanoat va qishloq xo'jaligi tarmoqlarining modernizatsiyasiga, eksport salohiyatining oshishiga to'sqinlik qiladi. Mamlakatimizda so'nggi yillarda moliyaviy islohotlar

amalba oshirilgan bo'lsa-da, real sektorni moliyalashtirishda hali ham muayyan muammolar saqlanib qolmoqda.

Asosiy qism

1. Pul mablag'lari bilan ta'minlanganlik darajasining holati

O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki, Moliya vazirligi va Iqtisodiyot va moliya vazirligi tomonidan e'lon qilinayotgan statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2022–2024 yillar

davomida kredit qo'yilmalari hajmi yildan-yilga oshib borgan. Biroq bu ko'rsatkich real sektor ehtiyojlarini to'la qondirish darajasida emas.

2024 yil yakuniga ko'ra, tijorat banklari tomonidan iqtisodiyotga yo'naltirilgan kreditlar YaIMga nisbatan 36 foizni tashkil etdi. Taqqoslash uchun, rivojlangan mamlakatlarda bu ko'rsatkich 80–100 foizdan yuqori.

Shuningdek, korxonalar va aholining kapital bozoriga kirish imkoniyatlari cheklangan. Yirik loyihalar asosan davlat resurslari hisobidan moliyalashtirilmoqda.

2. Moliyaviy ta'minotda uchrayotgan muammolar

Bank kreditlari yuqori foizli: O'zbekistonda kreditlar bo'yicha o'rtacha stavka 20–24% atrofida bo'lib, bu ishlab chiqarish samaradorligi past bo'lgan tarmoqlar uchun og'ir yukdir.

Kichik biznes uchun garov muammosi: Kichik va o'rta korxonalar kredit olishda asosan ko'chmas mulkni garovga qo'yishga majbur. Ammo, ularning ko'pchiligi qonuniy rasmiylashtirilmagan aktivlarga ega.

Kapital bozori rivojlanmagan: Fond birjasi orqali aksiyalar va obligatsiyalar chiqarish hajmi juda past. Aholining moliyaviy savodxonligi pastligi sababli ular omonatni asosan bank depozitlarida saqlaydi.

Investitsion muhitdagi byurokratiya: Hali ham xorijiy investorlar uchun kafolatlangan va aniq himoyalangan muhit to'liq shakllanmagan.

3. Pul mablag'lari bilan ta'minlanganlikni oshirish yo'llari

3.1. Bank-moliya tizimini takomillashtirish

Kredit siyosatini soddalashtirish: Kredit olish uchun zarur hujjatlar sonini kamaytirish, raqamli baholash tizimlarini joriy qilish zarur.

Markaziy bank tomonidan uzoq muddatli moliyalashtirish liniyalari ochish: Past foizli resurslar orqali banklar iqtisodiyotga arzon kredit taklif qila oladi.

Kichik biznesni kafolatlash jamg'armalarini rivojlantirish: Kichik korxonalar uchun davlat tomonidan kafillik tizimini kengaytirish kerak.

3.2. Kapital bozorini rivojlantirish

Korxonalarning IPO ga chiqishini rag'batlantirish: Soliq imtiyozlari, soddalashtirilgan hujjatlashtirish orqali ko'proq xususiy kompaniyalarni birja orqali resurs jalb qilishga undash kerak.

Qimmatli qog'ozlar bozoriga ishonchni oshirish: Mustaqil reyting agentliklari faoliyatini joriy etish, moliyaviy axborot ochiqqligini oshirish zarur.

3.3. Investitsiyalarni faollashtirish

Xorijiy investorlar uchun "bir darcha" tamoyiliga asoslangan xizmatlar markazini tashkil etish.

Yirik strategik loyihalarda davlat-xususiy sheriklik (DXXS) asosida moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni chuqurlashtirish (Jahon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki va boshqalar).

3.4. Davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlovini kengaytirish

Mahalliy budjetlar orqali investitsion grantlar va subsidiyalar ajratish.

Innovatsion va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni maxsus jamg'armalar hisobidan moliyalashtirish.

Soliq siyosatini optimallashtirish orqali reinvestitsiyalarni rag'batlantirish.

4. Xalqaro tajriba asosida tavsiyalar

Germaniya, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotning moliyaviy ta'minotini kuchaytirish uchun quyidagi yo'llar samara beradi:

Kredit infratuzilmasini mustahkamlash;

Moliyaviy texnologiyalarni rivojlantirish (fintech);

Davlat kafolatlari tizimini kengaytirish;

Ta'lim va treninglar orqali moliyaviy savodxonlikni oshirish.

Xulosa

O'zbekiston iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish uchun uni yetarli moliyaviy resurslar bilan ta'minlash ustuvor vazifadir. Mavjud muammolarni hal qilish va xorijiy tajribalarni amaliyotga joriy qilish orqali iqtisodiy taraqqiyotning moliyaviy poydevorini mustahkamlash mumkin. Bank tizimi, kapital bozori, davlat siyosati va investitsion muhitning uyg'un ishlashi orqali pul mablag'lari bilan ta'minlanganlik darajasi sezilarli oshadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari (2023–2024 yy.)
2. Jahon banki – "Doing Business" reytinglari
3. Moliya vazirligi statistik axborotlari
4. Xorijiy mamlakatlar moliyaviy ta'minot tajribalari bo'yicha ilmiy maqolalar
5. "Iqtisodiyot nazariyasi" – A. Xusanov, 2021
6. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki tahlillari, 2022